

lov v sebi, torej bolj počasi trohne kakor druga slama, njih štible so bolj suhljate, ne popijejo toliko vlažnosti kakor druge slame, zato so pa tudi za steljo kaj važne.

Resje, s katerim se tudi nastilja, ima dovelj voska in strojarskih delov v sebi. Zavoljo svoje lesenine, voska in smole v zemlji počasi trohni. Da pa poprej strohni in zgubije, se na vlažnem prostoru na kupe nameče, da se spari in strojarskih delov odpravi, kateri rastlinam bolj škodjejo kakor hasnijo. Resje se pusti delj časa pod živino, da ga do dobrega pretare in v gnojnicah, da se dobro podela, preden se na njivo izvozi in podorje.

Če se resni gnoj na travnike zvozi, je gotovo boljši kakor iz druge šare, ker ima več apna, kremenine, lugaste soli, gujilca in kislica v sebi. Ta gnoj ne pospešuje rasti tako, kakor iz druge šare, pa veliko delj terpi in njivo gnoji. Listje in šilje se tudi za gnoj rabi, je pa v škodo lesovji, kjer se grabi. Gnoj iz listja je pa le v ilovnati zemlji dober, za puhlico ni. Ta gnoj ima veliko več apnenih in lugastih delov in žveplenokislina v sebi kakor iz slame, zato je pa tudi veliko boljši kakor iz drugih reči. V več krajih nasteljuje kmetovavci tudi s praprotom, kateri naglo strohni, pa ga nič kaj ne čislajo, pravijo, da je gnoj iz praprota prepust.

Od tega so pa naše misli te le: Res je, da je gnoj od gnoja različen, eden je boljši od drugega. Če se pa njive in travniki tudi s slabejim gnojem gnoje, vselaj jim bo več koristil, kakor škodoval.

(Posušeni češnjevi repki dober tē ali čaj). Slišal sem pred leti, da gospodinje v Lovrani sušijo češnjeve repke (receljne) za čaj; poskusim to tudi jaz, ter najdem, da je prav okusen, ko mu se nekoliko sladkora (cukra) pridá. Ta čaj je ravno tak kakor je voda kuhanih suhih češenj; od répov černih češenj je črn, od bélih je bél. Poskusil sem ponuditi ta tē zeló bolnim ljudem, ki so ga med vsemi drugimi pijačami naj raje pili. Repki se morejo večkrat prekuhati, in voda bo še dobra.

Pohvala Gorencov.

V 55. listu „Novic“ smo povedali, da na Gorenskem v več krajih žebci in kobile imajo francoze. Čez 60 je bilo bolnih. Ker je gospodarjem bila ta bolezen večidel neznaná, so nekteri, preden jim je bil pravi pomoček nasvetovan, z ojstrimi olji jih mazali in hude rane ubogi živini vžgali.

Ko smo jim bolezen razložili in jim povedali, kako naj ravnajo, so nas — razun malokterih — vsi ubogali in pridno zmivali bolne spolovila odzunaj in znotraj z merzlo vodo, kateri se je enmalo svinčenega kisa (Bleiessig) pridevalo (na masele vode kake 3 ali 4 žljice svinč. kisa), in pri drugi preiskavi pretekli teden smo našli v Radoljskem kantonu že 50 ozdravljenih, in le še 14 bolnih, med katerimi ste hudo bolne še dve kobili.

To ubogljivost očitno pohvalimo, ker je očiten izgled, da sam sebi najbolj ustreže, kdor uboga, kar se mu dobrega svetuje, ko je nasproti zanikernost samemu lastniku živine v škodo, pa tudi drugim gospodarjem, kateri so sosedje takega nečimernega gospodarja, da od njegove živine tudi druga bolezen naleze.

Namen teh verstíc je pa tudi še razglasiti, kako dobra se je skazala merzla voda zoper francoze, ktera izperva (dokler se ni bolezen preveč ukoreninila) že sama pomaga, ali pa zmešana s svinčenim kisom. Naj bi se to dobro zapomnili vsi lastniki živine in nikoli ne rabili brez zdravnikovega sveta ojstrih reči, ktere so le takrat potrebne, kadar so se napravile že ugnjide (Geschwüre) in ktere le izvedeni zdravniki svetovati vejo.

Sploh pa svetujemo, s hladno vodo saj včasih, kadar je vročina velika, zmiti nesnažne dele pod repom.

Opazke k članku: Preseljevanje sarmatskih Limigantov.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Konec).

Iz Korot = Korant je s stvarivnim suffixom an (primeri: Belan, deržavljan, teržan) postalo (Korotan, Korotanc in dalje iz Korotanc s suffixom nik: Korotančnik, kakor se en kmet v Vitanjski fari na Štirnškem po pečevji stanuvajoč piše.

„Fines Italiae“ so bili pri Metniku. Od Metnika noter do Talijanskega pa so to okrožje nekđaj Rimljani šteli k provincii Italia, akoravno je Kranjsko tudi med Norikum in Panonio se politiško delilo.

Pohorce in slovenske prebivavce Koroškega, dalje kranjske Gorence imam jaz za praslovane (Urslaven); štirski Dolanci in kranjski Dolenci so večidel novi prišleci „ex vagina Slavorum trans montes Carpates collocatorum“, zato, kakor gosp. Poženčan prav opazuje, razlika v jeziku in obličjih. Al ti novi prišleci iz 6. stoletja po Krist. niso mediških Sarmatov Limigantov pokoleniki, temoč čista kri slovanska. Sarmatsko kri in nošnja najdeš v Polakih in Rusih, kateri se po obličji in tudi domačih šegah zeló razločujejo od čistoslovanskih Čehov in Horvatov. Polaki in Rusi še dandanašnji nosijo mediško obleko, kar so že drugi učeni zapazili; jaz hočem še povedati, da nektere obleke Polakov imajo tudi medopersiško poznamlovanje. Samo trojih hočem omeniti.

Hesychius piše: *Κανδύς χιτῶν περσικὸς, ὃν ἐμποροῦνται οἱ στρατιῶται*; ravno tako Pollux VII, 8. *ὁ κἀνδος ὁ μὲν βασιλῆος ἀλιπορφυρος* itd. To obleko imenujejo Polaci: kontusz — kontuš. Dalje piše Pollux VII, §. 8. *Κάπυρις περσικὸς χιτῶν χειριδωτός*. Novopersiški se veli ta obleka kaflu, osetski gappal, primeri ruski: kaftan.

Dalje Hesychius piše: *Κόρτην Παρθοὶ ἐσθῆτα καλοῦσιν* itd. primeri persiško: kurtek, ruski: kurтка.

Da se bodo častitljivi braveci prepričali o resnici, da Sarmati „Medorum soboles“ niso bili Slovani, še iz Polluxa I., 138 hočem eno besedo navesti: *παλτόν μηθικόν τὸ ἀρόντιον*. Palton se je pri Medih velelo metavno kopje.

Iz vsega tega se do tenkega lahko prepričamo, da Sarmati Limigantes nikdar niso bili Slovani, in tedaj štirski in kranjski Dolenci ne njihovi pokoleniki.

Kar še bi reči imel, je, da tudi Heneti niso nikdar bili slovansko pleme, akoravno sem jaz sam kedaj te misli bil sledivši slavnega Šafařika. Heneti in Vindi ni vse eno. Vindi so se veleli Slovani pri Vlahih in Nemcih. Heneti so bili maloazijsk. rodič soroden s Paflagonci. Tudi „montes bebii“ „ὄροι βεβαιοί“ niso babje gore, temoč terdne gore od βεβαιός terden, močen. To pogorje se je vleklo po Dalmacii (mala in velika kapelska gora); Dalmati pa tudi niso nikdar bili Slovani temoč armensko frygsko pleme. Prek čez Kleknije v starem svetu Slovan ni segal.

Še nekaj o Rojenicah.

„Novice“ so nam že povedale mnogo povest o Rojenicah; naj toraj še sledeče priobčijo, kar sem v skalski dolini čul.

Pri neki hiši je služil že precej priletan hlapec. Pripetilo se je, da je gospodinja deklico povila. Rojenice so prišle pod okno in so obsodile, da to dete bode enkrat žena hlapca, kateri pri tej hiši služi. Hlapec to sliši in si misli: „Kako bi se vendar to zgodilo, kajti sem že tako star, dete je pa še le na svét prišlo?“ in si v glavo utisne, kar so Rojenice rekle. Ko je enkrat dete pestoval, mu v mehko glavico knoflico ali gumbico vtakne, misleč, da po tem bode spoznal, če bode res ali ne, kar so Rojenice djale. Čez nekaj časa gré od te hiše in se podá daleč po svetu, in dolgo ni bilo ne sluha ne duha po njem. Čez več let se oženi in primeri se, da nevedoma ravno tisto deklico za ženo dobí. Enkrat ji po glavi gleda in knoflico najde. Se-

daj je vidil, da so Rojenice prav imele. Knoflico, ktera se je že v glavo zeló zarastla bila, izdere, zavoljo ktere je v glavi luknica postala, zavoljo tega je žena kmalo umerla.

Blizo nekega kmeta so 3 Rojenice stanovale. Pripeti se, da jim živeža zmanjka. Grejo toraj na kmetovo polje pšenico plet. Ko jih kmet ugleda, jih jame klicati, da bi šle k njemu jést. One pa zbežijo. Kmet je bil dobroserčen in jim dovoli na njivo jedi nositi. Nikoli pa se niso dale ogovoriti. Ko so jedi pojedle, so spet plele naprej, tako dolgo, da so vso pšenico popipale, zel pa pustile. O žetvi pa je bila na polji taka lepa čversta pšenica, da v celi okolici ni bilo jednake.

Slišal sem tudi tukaj povést, ktero nam je že gospod Tušek povedal, da so na pust nekega kmeta hodile Rojenice klicat, da bi šel bob sejat. On jim norca meri in reče: „Čemu bi sadaj bob sejat, ko je merzlo in velik sneg?“ Žene mu pa ne dajo mira in ga hodijo zmiraj klicat: „Kmet bob sej! Kmet bob sej!“ Na zadnje vendar gré bob sejat. Pa vse zernje se je po snegu za plot potočilo. Rojenice so prišle, bob pobrale in za živež imele. Ko pa je zima minula, je bob jel rasti in je bil sila lep!

Vijanski Janko.

Šege, navade in národne pripovedke Slovincov v bistriški okolici na Notranjskem.

Na južnem koncu Kranjskega se razprostira bravcom po lanskim „Novicah“ dobro znana bistriška dolina. Mislim tedaj, da mi je ni treba dalje opisovati. Govoril bom tukaj o običajih Bistričanov in sploh vseh okoli Bistrice naseljenih vasi, in mislim, da bom vstregel radovednim bravcom. Začeti hočemo z božičnimi prazniki.

Ko se je pričakovani dan posta pred Božičem približal, osnažijo bistriški kmetje hiše, gospodinje oribljejo kuhinsko posodo, klopi in mize itd. Vse je pripravljeno, vredno veliki dan praznovati. Otroci, ki se morajo postiti kakor odraseni, komaj čakajo večera. Postijo se zeló ostro od jutra do solnčnega zahoda, samo opoldne kosček suhega kruha užijejo; ali ko pride večer, je miza polna postnih jedi. Vse, karkoli imajo boljšega pri hiši, spravljajo za vilijo (tako se vsak post tukaj imenuje). To je latinska beseda; posneli so jo Bistričani laškemu jeziku). Tudi vina ne smé manjkati pri ti veliki pojedini. Vsaki kmet, če ima še tako malo domače vinske kapljice, jo spravi za ta večer. Posebno otrokom je ta pojedina prav po volji; neizrečeno židane volje so celi večer. Da bi jih stariši še bolj oveselili, jim pripovedujejo mnogoverstne pripovedi, ki so se ta večer pripetile. Na priliko: Pred veliko leti je šla neka pobožna ženica na zvirek po vodo ravno ta večer. Ob dvanajsti uri, ko je k potoku prišla, zagleda neizrečeno veliko ženo, ki je na stermi skali sedela in si noge v bistri vodi umivala. Bela je bila po vsem životu kakor sneg. Ženica se prestraši, da skoraj kaplje kervi v nji ne ostane. Ko spet oči povzdigne, ni bilo bele žene ne duha ne sluha. Ženica zajme vodo in prestrašena domú hiti. Ali kako so se vsi začudili, ko so začeli s korcom piti najbolje vino iz škafa. Bela žena, ki je vedla, da uboga družinica ni vina na dan vilije pokusila, se je usmilila ubogih ljudi in jim poln škaf vina poslala. —

Posebnost svetega večera je, da po cerkvah, počemši od Ave-Marije, dokler je čas k polnočnici z vsimi zvonovi zvoní. To ima dvojno korist, prvo, da zvonjenje v sercih kmetov posebno pobožnost obuja, in da se spominjajo kako sveta noč da je ta, drugič pa da vejo ljudje kedaj k polnočnici iti.

Ko se enajsta ura približa, začnejo ljudje od vseh strani v farno cerkev vreti. V vsaki hiši imajo luč, tako da je med veliko množico ljudi celi hrib, na katerem cerkev stoji, razsvitljen. Res je lepo viditi, veliko množico sveč v tamni noči! —

Kmetje si pripovedujejo, da ako se zasliši to noč na

strehi kak ropot, gotovo drugo leto kdo v hiši umerje. Tudi copernice imajo po njih mislih takrat skriven ples. Ako se človek vés narobe preobleče, jih vidi na križpotih. Ali, če koga zapazijo, da jih vidi, ga v sedmo deželo zanesejo. —

Ko se je zarja božičnega praznika napočila, je že vse na nogah. Otroci skačejo po ulicah in vsak ima kak dar, ki mu ga je po noči Božič *) v čevelj prinesel, v rokah. Eden družega poprašuje: kaj je pa tebi Božič prinesel?

Če nima zemlja bele srajce, se zbirajo možaki pod orehi in se pomenkvajo o raznih kmetiških stvaréh; stareji med njimi vreme prerokujejo. Če jim pa mraz brani pod milim nebom se zberati, se zberó pa za panjem in se grejejo. Med tem so gospodinje obilo kosilo pripravile. In tako preživijo veselo ta dva velika praznika o Božiču in praznik svetiga Štefana. — Posebno se pa veselijo otroci dneva nedolžnih otročičev, tukaj imenovanega „tepežnega dne“. Precej v jutro začnejo po hišah hoditi. Ko stopijo čez hišni prag zavpijejo: „Rešite nam se“. Ko dobijo njim namenjene darove, gredó veseli naprej. —

(Dalje sledí.)

Rebro v Gornjem gradu na Štírskem.

Mislim, da bo Novicam všeč, če priobčim iz slavnega in zlata polnega dela „Barth. Kopitars kleinere Schriften u. s. w. od Fr. Miklosiĉ-a sledečo miscelo:

„V cerkvi na Gornjem gradu visi strašno rebro, kakoršnega nobena sadaj znana žival na suhem nima. Gosp. pisatelj ne vé, ali se je ondi in kedaj da se je izkopalo.

Národna pravlica ga pripisuje ajdovski deklici, in pravi, da, kadar bo rebro, od ktereга vsako leto nek jedna kapla kane, čisto odkapalo, bode sodni dan. Da bi vendar kdo, kakor Büsching, avstrijske (nemške in slavenske) národne pravlice in pesmi sobiral!“ Tako govori slavni g. Kopitar. Mi pa želimo, da bi nam kdo to pravlico od rebra bolj razjasnil in še več pravlic povedal!

Vijanski Janko.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Beršeca primorske Istre 18. jul. Ker sedaj tudi česen in luk spravljamo, naj „Novice“ tudi o teh dveh pridelkih enkrat kaj povejo.

V malo katerem kraji Istrije, jednakega prostora, se toliko česna in luka pridelala, kakor na Beršesĉini, in čeravno bi marsikdo take stvari morebiti le malo cenil, kakor našemu poljodelcu veliko zaležeta. Noseči jih na mulah v zdoljno Istro na Vodnjanšĉino in Pulizansĉino na prodaj, doženejo cele tovore žita za-nje nazaj, narveč ječmena; za eno mero luka dobí jednako mero ječmena, kakor smo vidili tudi večkrat že Krajnca lonce prodajati v Istri: kakoršen lonec, večji ali manji, je gospodinja vzela, tako mero ovsa ali družega mešanega žita mu je za-nj donesla. Česen je nekoliko ognjil, vendar ga je toliko in posebno luka, da sta bila na sejmu v Bakru (blizo Reke) pretekli pondelj in torek po prav nizki ceni; zakaj od vseh krajev ga je prišlo skupej, posebno iz dolge in siroke Kastavšĉine. Česen je bil nazadnje po 5—10 krajcarjev rešta; cent luka po 30—40 krajcarjev, da ni bilo treba voziti ga nazaj. — Sliši se od mnogih krajev, da se na terti bolezen huje in huje prikazuje; tudi pri nas je po nekterih legah zelo že pepelkasto grojzdje. Na, nam sosednem otoku, Kerki, je sušo že silo poznati; fižola, koruze, zelja itd. ni; oljke so redke, kakor tudi pri nas, in čakamo željno željno nebeske rose. Žita je le le. Svilnih mešičkov, živih in za presti, eden z drugim, bi jih bili pretečeno saboto blizo po 3 gold. lahko prodali, kolikor bi jih bili imeli; poslani v Koper pa so se spečali po 4 gold. funt. Začelo je šumeti ljudém po glavi, kaj hoče reči: murva in svilodi! Eni so jih od začetka bolj

*) Tukaj otroci od Miklavža nič ne vedó.